

УДК 140.8

О.О. МАЗУР (ст. викладач кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції Інституту управління та економіки освіти)

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
Київ, Україна

E-mail: alfabett@ukr.net

ЕТИМОЛОГІЯ ФЕНОМЕНУ КОСМОПОЛІТИЗМУ

У статті проводиться аналіз етимології феномену космополітизму через розгляд варіантів написання слів космополітизм, космополіт та космополіс. на основі проведеного аналізу сформульовано комплексне трактування досліджуваного концепту.

Ключові слова: космополітизм, космополіт, космополіс, космос, громадянин, поліс.

Постановка проблеми. Розвиток глобалізації, інтенсифікація інтеграційних процесів, побудова єдиного світового простору, спрощення руху факторів виробництва та, в першу чергу, індивідів світом стимулює використання поняття «космополітизм». В біології космополітизм розкривається найбільш просто та зрозуміло. В біологічному енциклопедичному словнику знаходимо визначення, що *космополіти* - (гр. kosmopolites – громадянин світу) це види (або інші таксони) рослин та тварин, які зустрічаються на більшій частині областей Землі, придатних до життя [8]. В суспільних науках космополітизм визначають як ідеологію або ж ідеологічну течію, філософський світогляд, вчення, концепцію, «особливий тип світосприйняття» [17] тощо. Його називають різновидом утопічного світогляду, сукупністю політичних ідей та філософій. В сучасних словниках найчастіше зустрічаємо наступне тлумачення: космополітизм (від давньогрецької κοσμοπολίτης — космополіт, громадянин світу) — ідеологія світового громадянства, система поглядів, яка надає пріоритетне значення загальнолюдським цінностям і другорядне — національним проблемам [19]. Таке трактування характерне для сучасної політології та соціології. Та, на нашу думку, таке визначення не відображає суті означеного феномену. Аби з'ясувати його глибинний зміст варто звернутись до його витоків, його першопочатку через аналіз його етимологічних складових.

Аналіз досліджень. Сучасні закордонні філософи та соціологи розглядають космополітизм як нову парадигму буття, як необхідний крок людства до свого ідеального існування. Загальну концепцію космополітизму відображено в працях закордонних сучасників У. Бека, Д. Арчібугі, Д. Хелда, Х. Брігхауза та Г. Брока, Р. Коена та Р. Файна, М. Фезерстоуна, Д. Холлінгера, С. Малколмсона, С. Поллока, Х. Бхабха, С. Брекенріджа, С. Шевлера, Дж. Валдрона. Генезу космополітичного світогляду крізь історію досліджували І. Браун, Х. Харріс, Д. Хітер, Дж. Молес, Т. Шлерет, С. Тоулмін. Пошуки в площині нормативного космополітизму здійснювали К.

Аппіа, Д. Арчібугі, Дж. Боман, М. Лутз-Бакман, Т. Бреннан, Г. Каваллар, С. Ковел, С. Кронін, Р. де Грейф, Р. Фалк, Р. Файн, У. Сміт, Дж. Габермас, Л. Харріс, Д. Хелд, А. Купер, Т. Мартенс, Р. Міллер, М. Нассбаум, Р. Рорті, Н. Стівенсон, Дж. Валдрон, А. Вуд. Методологічний космополітизм в площині соціології досліджують С. Анкер, У. Бек, А. Тоурейн, Дж. Уррі; в етнографії: А. Аппадурей, М. Буравой, Дж. Блум, С. Джордж, З. Гілл, Т. Гоуан, С. Райн, П. Рабінов. Особливості громадянства в космополітичній системі зв'язків досліджували Г. Деленті, Н. Дауер, Дж. Вільямс, Р. Фалк, К. Хітчінг, Р. Данрейтер, Н. Папастерджіадіс, А. Лінклейтер, Ю. Прусс, Дж. Ротблат, І. Соисал, Дж. Томпсон, Б.Т Їорнер, Дж. Уррі та інші.

Метою дослідження виступає сформулювати визначення космополітизму на основі аналізу його етимологічних складових.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи визначення космополітизму можна виділити 2 його основні аспекти: 1) питання громадянства; 2) питання світової держави та уряду. Через це, шукаючи визначення космополітизму, варто звернутись до його етимології саме через аналіз варіантів написання слів космополітизм, космополіт (який виступає носієм космополітизму) та Космополіс (як мета реалізації досліджуваного феномену). Зустрічаємо наступні варіанти написання центрального концепту дослідження: κοσμοπολίτης – kosmopolitismus – cosmopolitanism – cosmopolitism – космополітизм; його німецький варіант – Weltbürgertum та його похідні – kosmopolítēs – cosmopolitan – cosmopolite(s) – kosmopolitus – cosmopolitus – космополіт та Космополіс – Kosmopolis / Cosmopolis. Неодноразово практично в усіх джерелах зазначалося, що в основі поняття «космополітизм» лежать дві категорії, а саме: «космос» (cosmos); «громадянин» (polite(s) / «громадянство» (politismus, politanism, poilitism). Саме ці складові є прийнятими у світовій теорії. Вочевидь, таке твердження бере свій першопочаток із давньо-грецького варіанту Космополітизму, а саме κοσμοπολίτης (kosmopolítēs – kosmo + póli (місто) + ítēs): Κόσμος – всесвіт, космос, та Πολίτης – громадянин / громадянство [21, с. 288]. Якщо перша частина (cosmos / kosmos) є константною, то друга його частина постає перед нами змінною – як в своєму написанні, так і в трактуванні. Проаналізувавши варіанти написання досліджуваного поняття ми визначимо альтернативні варіанти його утворюючих, що в контексті нашого наукового пошуку дасть можливість розширити горизонти свого бачення та його розуміння. В першу чергу проаналізуємо інваріантну складову досліджуваного поняття, а саме Kosmos / Cosmos (гр.). Розмірковуючи над філософською категорією «космос / cosmos / kosmos» - (гр. прикраса, порядок, лад) знаходимо соціально-політичний, естетичний, етичний, філософський, фізичний та астрономічний аспекти. Введення та перші спроби осягнення Космосу відносяться до часів Античності. Саме ж слово «космос» означає «порядок», організованість, гармонію, досконалість, красу. Першочергово його використовували для характеристики військового строю та державного устрою (Арістотель, Геродот, Горгій, Демокрит, Протагор) (соціально-політичний аспект), до зовнішньої краси речей та

вигляду людини, яка «привела себе до ладу» (орфіки, Парменід, Демокрит, Платон) (естетичний аспект) [4], а також до пристойності та порядності індивідів (Геракліт, Демокрит, Біант) (етичний аспект) [30]. Піфагор же переніс це поняття на весь Універсум, світовий порядок, світове ціле, яке, на відміну від хаосу, не тільки впорядковане, але і прекрасне в силу пануючої в ньому гармонії (філософський аспект) [21, с. 288]. В Середньовіччі Псевдо-Діонісій Ареопагіт у так званих «Ареопагітиках» напише про світ як про «космос»: структуру, законовідповідне співвідкорення чуттєвого та надчуттєвого; ієрархію, яка незмінно перебуває у позачасовій вічності [4]. Космос постає як властивість самозамкненого, самодостатнього, «сферично» довершеного в собі та рівного собі світу [4].

Також поняття світ та космос в багатьох трактуваннях взагалі ототожнюються, виокремлюючи його фізичність та організацію [26] (Анаксимандр, Геракліт, Демокрит). В цьому ж контексті космос ототожнюється з Природою. Особливо яскраво це проявилось із приходом християнства, коли першопочатком, причиною всього суцього виступає Бог. Він підвищується над космосом, над його матеріальними та ідеальними кордонами. Відповідність законам світових процесів трактується як аскеза [4]. Таким чином космос (в образі природи) отримав свою просторово-часову характеристику та постав як площина організації буття, а не його сутнісна складова (фізичний аспект). Цікавим, на нашу думку, виступає співвідношення понять «Космос» та «Всесвіт», які досить часто використовуються як синоніми. Ускладнюється такий погляд тим, що поняття «Всесвіт» також не однозначне у своєму трактуванні. Виокремлюють дві його сутності – умоглядну (філософську) та матеріальну (астрономічну, фізичну). Саме з епохи просвітництва почався період інтенсивного осягнення останнього аспекту та продовжується по сьогодні. Тож у філософії «Всесвітом» називають весь світ, нескінченний у часі та просторі та нескінченно різноманітний по тих формах, які приймає матерія в процесі свого розвитку; існує об'єктивно, незалежно від свідомості людини, що її пізнає [9]. Описуючи природу космосу Т. де Шарден звертається до «невразливої цілісності його ансамблю», а саме системи (космос - за своєю множинністю), цілого (космос – за своєю єдністю) та кванту (космос – за своєю енергією), який розгортається «в середині необмеженого контуру». Всесвіт представляється певною масою, яка знаходиться у процесі перетворення [32].

В астрономії Всесвіт (астрономічний Всесвіт, Метагалактика) визначають як сукупність речовини, енергії та простору, яку складають величезні холодні та пусті райони із «вкрапленнями» високотемпературних зірок та інших об'єктів, згрупованих у галактики [10]. Якщо перший варіант трактування Всесвіту співпадає із філософським аспектом розуміння Космосу, то другий варіант вимагає уточнення. Перше співставлення та ототожнення Космосу та Всесвіту, як абсолюту впорядкованості, узгодженості його частин та досконалості в образі музичної гармонії небесних тіл [29] (астрономічний аспект) відносять Піфагору. Сьогодні ж

космос синонімізують із поняттям астрономічного Всесвіту, виокремлюючи ближній космос (який досліджується за допомогою супутників Землі, космічних апаратів та міжпланетних станцій) та дальній – світ зірок та галактик [22]. Інколи ж космосом називають лише найближчий до Землі космічний простір, таким чином обмежуючи його виключно фізичними характеристиками; або все, що знаходиться по-за межами Землі та її атмосфери [31].

Продовжуючи ідею філософського та матеріального космосу не можемо не згадати про категорії мікро- та макрокосмів, оскільки вони також доповняють трактування досліджуваного явища, визначивши рівні його реалізації. Філософську концепцію мікро- та макро- космів представив Г. Сковорода в ідеї «трьох світів»: «макрокосм» представляється природою, «мікрокосм» - людиною та «світ символів» - Біблією [14, с. 920]. Яскраво ідея мікро-, макрокосмів, їх взаємозв'язку та взаємозалежності представлена М. Бердяєвим у «Смислі творчості» [6]. Мікрокосм – людина – представлена як Малий Всесвіт, в той час як макрокосм – Всесвіт – називається макроантропосом. Таким чином через процеси, які відбуваються у мікрокосмі можна пояснити існування макрокосму, та навпаки. З матеріальною концепцією мікро- / макро- космів дещо простіше. Вони також представляють рівні організації світу, але у фізичному, оглядному просторі: мікрокосм(ос) – це світ малих величин (атоми, молекули, індивіди) [25]; макрокосм(ос) – світ зірок, який вивчає астрономія [24]. Перейдемо до другої складової «космополітизму». По-перше, розглянемо звичний Πολίτης / polites / politus – громадянин та його узагальнення в образі громадянства. Громадянство визначають як «формально зафіксований правовий статус людини, зв'язок людини (фізичної особи) з певною державою, належність до цієї держави. Громадянство передбачає певну сукупність взаємних політичних, соціальних та інших прав та обов'язків. Громадянство — це структурний елемент правового статусу особи, який розкриває головний зміст людини і держави, взаємовідносин з державою та суспільства» [15]. Як зазначено в енциклопедичному словнику Брокгауза-Єфрона, цим словом в Давній Греції та Римі визначали не кожного мешканця того чи іншого міста, а лише членів певної громадянської спільноти, яку називали *політеїа*. В свою ж чергу *політеїа* також являла собою всю сукупність прав, якими був наділений громадянин [20]. Словник Античності також робить акцент на права індивіда та визначає громадянина (*polites*) як особу, що наділена сукупністю політичних та інших прав згідно до ... законів [11]. Словник фінансових термінів надає дуже цікаве визначення громадянства, а саме: «Громадянство – політична та правова належність особи до конкретної держави. Проявляється як взаємовідносини між державою та особою, що знаходить *під його владою* (виділено – О. Мазур): держава надає громадянину права, захищає та опікується ним закордоном. В свою чергу громадянин безумовно дотримується законів та інших постанов держави та виконує встановлені нею обов'язки. Сукупність цих прав та обов'язків складає політико-правовий статус громадянина, який відрізняє його від

іноземних громадян та осіб без громадянства» [13]. Це визначення цікаве тим, що представляє державу відомим «Сучасним Левіафаном» (Т. Гоббс, Х. Ортега-і-Гассет [5]). В інших джерелах зустрічаємо аналогічні визначення. Отже ключовим моментами в понятті Πολίτης виступає певний правооб'язковий зв'язок між особою та державою, в контексті космополітизму яка представлена космосом (Κόσμος).

Розглядаючи трактування слова «космополіт» знаходимо цікавий, з нашої точки зору, момент. У німецькій мові космополітизм пишеться як *Weltbürgertum*, тож та частина слова, що відповідає за частку «громадянин» - це *bürger*. В Середньовіччі це слово використовувалось для визначення громадян міст, які мають особливі права, порівняно із підданими сюзеренів; у Новий та Новітній час - це громадяни країн які мають права, що закріплені конституцією [1]. Але також це слово використовують для визначення мешканця міста – містянина, на відміну від мешканців селищ та передмість. Таким чином можна говорити про космополіта, як про людину, яка проживає в певних умовах, відмінних від інших існуючих (не кращих або гірших, а якісно відмінних). Аналогічне трактування громадянина знаходимо в тлумачному словнику В. І. Даля, де він (космополітизм) представлений як житель міста [12]. В цьому контексті космополіт виступає жителем / мешканцем космосу. Напевне звідси і витікає загальноприйняті визначення – «громадянин світу» та «теорія світового громадянства», як життя на планеті без кордонів та держав.

Розглянемо альтернативні варіанти трактування другої складової «космополітизму». Дещо агресивний варіант космополітизму можна отримати із частки «*politism*» - політизм, який трактують як дискримінаційне ставлення до когось через його політичні вподобання (аналогічно як расизм – дискримінація за расовою ознакою) [3]. Виходячи з такого трактування космополітизм постає як форма пригноблення індивідів. Варіант «*politus*» (лат.), наприклад, є похідним від *poliō* [2] – полірувати, пригладжувати, що, цілком імовірно, може зв'язати космополітизм із естетичною красою. Повертає нас до етичного аспекту один із варіантів написання слова «космополіт» - «*cosmopolite*» (в т.ч. англ.). Тут друга частина слова – *polite* – перекладається не інакше як «ввічливий, цивілізований» та є похідною від вказаного вище *politus* / *poliō*. Не можна оминати увагою категорію Поліс – *Polis*, як складову «Космополісу» / *Kosmopolis* / *Cosmopolis*, який постає метою реалізації космополітизму, а саме світовою державою, яка наче б то поєднує всіх індивідів в планетарну єдність.

Поліс / *Polis* (д.-гр. πόλις) визначають як місто-державу, форму соціально-політичної організації суспільства (Стародавня Греція, Стародавня Італія) [28]; громадянсько-демократична форма державного устрою..., політична спільнота, до якої кожен належить природнім шляхом і яка кожного виховує, підтримує та надає поле для діяльності, закріплення цієї спільноти є першим завданням громадянина [27]. Так про поліс пише В. В. Дементьєва: «Поліс – держава, яка існувала в межах єдиної громадянської Етимологія феномену космополітизму

спільноти, інтегруючим центром якої – політичним, військовим, культовим – було місто. Поліс – політично організований колектив громадян, який конститує себе як держава, який населяв певну територію, яка забезпечувала громадян матеріальними умовами (перед усім господарство) та яка являла собою відособлений сакральний простір. Існування громадянського колективу в полісній організації являло собою невідривну єдність урбанізованого (по-міському влаштоване) та сільськогосподарського (у відношенні пріоритетної праці) життя» [16, с. 52].

Досліджуючи означене питання Г. А. Кошеленко вказує на категоричну відмінність між полісом та містом, спростовуючи традиційні трактування [23]. Доводячи цю тезу, автор звертається саме до первинних – грецьких, - трактувань, цього явища. Давньогрецькі автори в першу чергу визначали поліс як колектив, певним чином організовану спільноту людей [23, с. 5]. Аристотель при визначенні полісу звертається до наступних факторів: форма цієї спільноти (домогосподарство (οικία), селище (κώμη), плем'я (ἴθνος), поліс), її мета (для попередніх форм – забезпечення людського існування в найбільш простому, фізичному значенні; полісу – забезпечення найвищого блага, тобто створення умов існування політа, тобто людини у найвищому значенні цього слова, розкриття його внутрішніх потенцій) та якість того людського матеріалу, тих індивідів, які створюють цю форму людської спільноти (в поліс можуть бути об'єднані тільки люди, яким притаманні певні якості, основна з яких – свобода, при цьому свобода як якість розумілася органічно притаманною еллінам, на відміну від варварів) [18]. В тому числі Г. А. Кошеленко висуває тезу про об'єднуючу функцію полісу в період великої колонізації часів Олександра Македонського: він поставав інтегративною спільнотою завойовників та завойованих [23, с. 226]. В умовах сучасності поліс можна привести до поняття «громадянська спільнота» (Ш. Фавр), або ж уже більш звичне «громадянське суспільство». Продовжуючи аналіз феномена полісу М. Берент доводить, що він не був і державою, а називає його «бездержавним суспільством» - відносно егалітарним нестратифікованим суспільством, яке характеризується відсутністю апарату примусу [7, с. 235].

Висновки. Таким чином з варіацій трактувань космосу можна узагальнити наступне: інваріантну складову поняття «космополітизм» можна розглядати як: певний порядок гармонійної організації елементів; певний образ етичного співіснування індивідів; світ у широкому значенні, який ототожнюється із Всесвітом, тобто існуюча завершена єдність буття – Універсум - Universum (лат.); світ у вузькому значенні - певний фактичний простір: астрономічний та фізичний (планета Земля). – Mundus (лат), Monde (фр.), Planet (англ.), Globe (англ.), Welt (нем.). Друга складова поняття «космополітизм», яка постає перед нами у різних формах написання може трактуватися як: громадянство (громадянин); мешкання (мешканець, містянин); етичність (ввічливість, цивілізованість); естетичність (краса); дискримінація за певною ознакою.

	Особлива форму соціально-політичної організації суспільства	Громадянство / громадянин	Мешкання (проживання) / мешканець, містянин	Етичність ввічливість, цивілізованість	Естетичність / полірувати	Дискримінація за політичною ознакою
Порядок, гармонія, краса						
Етичне співіснування індивідів						
Філософський Всесвіт / Універсум						
Астрономічний всесвіт / Планета Земля / Природа						
Політичний устрій						
						

Розглянувши категорію «Поліс» можемо зробити певні висновки стосовно розуміння Космополісу: мова не йде про конкретне місто чи державу, то ж Космополіс не передбачає певного світового володарювання, або створення єдиної всезагальної політично-адміністративної одиниці; космополіс передбачає об'єднання людей в єдину спільноту, являє собою інтегративну форму співіснування індивідів, які мають рівні права та умови існування; центральним концептом створення та функціонування Космополісу виступає саме індивід, як первинна і ключова ланка спільноти; метою Космополісу є створення сприятливого середовища для (спів-)існування індивідів, їх (само-)розвитку та (само-)реалізації. З огляду на складову «Космо» можемо додати такі характеристики спільноти як впорядкованість, гармонійність, універсальність, масштабність та етичність. Поєднавши трактування «космосу» та «політизму» (в обраній формі - див. Таблиця 1.), можна отримати варіанти трактування загального поняття. Наприклад: космополітизм - ідея *впорядкованого, гармонічного громадянства* яка реалізується через єдність, цілісність та збалансованість Світу, етичне та цивілізоване співіснування індивідів у спільному планетарному просторі, та відповідний політичний устрій, який забезпечує реалізацію означених позицій в межах всього суспільства.

Отже, розгорнута етимологія космополітизму показує що по-перше, він не прагне до побудови єдиної світової держави, по-друге, базується на порядку та цивілізованості, по-третє, не закликає до відмови від держави чи нації. Таким чином виникає необхідність пошуку істинного значення

досліджуваного феномену, відокремленого від сталих стереотипів та хибних на нього поглядів.

Перелік використаних джерел:

1. Bürger // *Энциклопедия Брокгауз*. 21-е изд., 2006. — Т.5. - С.129-130.
1. Politus. E-Resource - Access mode: <http://en.wiktionary.org/wiki/politus>.
2. What does politism mean. E-Resource - Access mode: http://wiki.answers.com/Q/What_does_politism_mean.
3. Аверинцев С. С. Порядок космоса и порядок истории / Поэтика ранневизантийской литературы. — М. : Наука, 1977 – С. 88-112.
4. Бачинин В. А., Сандулов Ю. А. История западной социологии: Учебник. СПб. : Издательство «Лань», 2002. – 384 с.
5. Бердяев Н. Смысл творчества (опыт оправдания человека). - М. : Изд-во Г.А. Лемана и С.И. Сахарова, 1916.
6. Берент М. Безгосударственный полис: раннее государство и древнегреческое общество // *Альтернативные пути к цивилизации: Кол. монография / Под ред. Н.Н. Крадина, А.В. Коротаева, Д.М. Бондаренко, В.А. Лынши*. - М. : Логос, 2000. - 368 с.: ил.
7. Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М.С. Гиляров; Редкол.: А.А. Бабаев, Г.Г. Винберг, Г.А. Заварзин и др. – 2-е изд., исправл. – М. : Сов. Энциклопедия, 1986.
8. Вселенная / Большая советская энциклопедия. — М. : Советская энциклопедия. 1969-1978.
9. Вселенная / Научно-технический энциклопедический словарь [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ntes/865/ВСЕЛЕННАЯ>.
10. Гражданин / Словарь античности. Пер. с нем. – М. : Прогресс, 1989. – 704 с.
11. Гражданин / Толковый словарь В. И. Даля [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc2p/226070>.
12. Гражданство / Словарь финансовых терминов [электронный ресурс] – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/12670.
13. Грицанов А.А. Сковорода Григорий// *Новейший философский словарь*. – 3-е изд., исправл. – Мн. : Книжный дом, 2003. – 1280 с. - С.920.
14. Громадянство / Вікіпедія: вільна енциклопедія [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Громадянство>.
15. Дементьева В. В. Античная гражданская община: грече-д ский полис и римская с іvі tas: учеб. пособие / В. В. Дементьева, И. Е. Суриков; Яросл. гос. ун-т им. П. Г. Демидова. – Ярославль : ЯрГУ, 2010. – 104 с.
16. Дианова В. М. . Космополитизм в эпоху глобализации // *Вопросы культурологии*, 2007. - № 1. - С. 8-12.
17. Довагтур А. И. Политика и политии Аристотеля. - М.; Л., 1965. - С. 7-14.
18. Ивнин И. Философский словарь. [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.term.ru/dictionary/187/word/Космополитизм>.
19. Кареев Н. И. Гражданин / *Энциклопедический словарь Брокгауза-Ефрона* [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ru.wikisource.org/wiki/ЭСБЕ/Гражданин>.
20. Космополитизм / Словарь античности. Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1989. – 704с., ил.
21. Космос / Большой энциклопедический словарь [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.vedu.ru/bigencdic/30493>.
22. Кошеленко Г. А. Греческий полис на эллинистическом Востоке: Монография. - М. : Наука, 1979. – 295 с.
23. Макрокосм(ос) // Толковый словарь иностранных слов [электронный ресурс] – Режим доступа: [http://foreign.slovaronline.com/M/MA/7700-МАКРОКОСМ\(OS\)](http://foreign.slovaronline.com/M/MA/7700-МАКРОКОСМ(OS)).
24. Микрокосм // Antinazi. Энциклопедия социологии, 2009 [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/socio/2150/Микрокосмос>.

25. Новая философская энциклопедия: В 4 тт. / Под ред. В. С. Стёпина. – М. : Мысль, 2001.
26. Полис // Философский энциклопедический словарь. 2010. [электронный ресурс] – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/ПОЛИС.
27. Полис // Юридический словарь. 2000 [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lower/17177>.
28. Философия: Энциклопедический словарь / под ред. А. А. Ивина. – М. : Гардарики, 2004.
29. Философский энциклопедический словарь: В 5 тт. / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов. – М. : Советская энциклопедия, 1983.
30. Франк-Каменецкий Д. А., Сагадеев Р. З. Что такое космос [электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.astronet.ru/db/msg/1202869>.
31. Шерден Т. Феномен человека: Сб. очерков и эссе: Пер. с фр. / П. Тейяр де Шарден / Сост. и предисл. В.Ю. Кузнецов. — М. : ООО «Издательство АСТ», 2002. — 553, [7] с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bürger // Brocgaуз encyclopedia. - 21st ed., 2006. — B.5. - Pp.129-130
2. Politus. E-Resource - Access mode: <http://en.wiktionary.org/wiki/politus>
3. What does politism mean. E-Resource - Access mode: http://wiki.answers.com/Q/What_does_politism_mean
4. Averincev S. S. Space order and order of history / Poetics of early Vizantia literature - M.: Sciense, 1977 – Pp. 88-112
5. Bachinin V.A., Sandulov J. A. History of Eastern sociology. Spb: Estab-t «Fallow deer», 2002. – 384 pp
6. Berdiayev N. The Meaning of the Creative Act. – M.: G. A. Leman and S. I. Saharov Estab-t, 1916.
7. Berent M. Non-state polis: early state and ancient greek society // Alternative ways to civilization: collective monography / on ed. N. N. Kardin, A. V. Korotaev, D. M. Bondarenko, V .A. Linshi. – M.: Logos, 2000. – 368 pp.
8. Biological encyclopedia dictionary / Head ed. M. S. Gilyarov; redcol. A. A. Babayev, G. G. Vinberg, G. A. Zavarzin and oth.– 2nd ed., cor. – M.: Sov. encyclopedia, 1986.
9. Universe / Large Soviet encyclopedia. — M.: Soviet encyclopedia. 1969—1978.
10. Universe / Sciense-Technical encyclopedia dictionary. E-Resource - Access mode: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ntes/865/ВСЕЛЕННАЯ>
11. Citizen / Dictionary of Antiquity. Trans. From germ. – M.: Progress, 1989. – 704 pp..
12. Citizen / Dal explanatory dictionary. E-Resource - Access mode: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc2p/226070>
13. Citizenship / Dictionary of finance categories. E-Resource - Access mode: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/12670
14. Gricanov A. A. Hryhorii Skovoroda // Newest philosophical dictionary. – 3d ed., cor. – Mn.: Book house, 2003. – 1280 pp.
15. Citizenship // E-Resource - Access mode: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Громадянство>
16. Dementyeva V. V. Ancient civil community: greek policy and Roman civitas / V. V. Dementieva, Y. E. Suricov; Demidiv state university of Yarosl. – Yaroslavl: YarGU, 2010. – 104 p.
17. Dianova V. M. Cosmopolitism in epoch of globalization // Questions of cultorology, 2007, №1 - Pp.8-12
18. Dovapgur A. Y. Aristotle Politics and politis. – M.; L., 1965, - Pp. 7-14

19. Yvnin Y. Phylosophical dictionary. E-Resource - Access mode: <http://www.term.ru/dictionary/187/word/Космополитизм>
20. Kareev N.Y. Citizen / Brockgauz-Efron encyclopedia dictionary. E-Resource - Access mode: <http://ru.wikisource.org/wiki/ЭСБЕ/Гражданин>
21. Cosmopolitanism / Dictionary of Antiquity. Trans. From germ. – M.: Progress, 1989. – 704 pp.
22. Cosmos / Large encyclopaedic dictionary E-Resource - Access mode: <http://www.vedu.ru/bigencdic/30493/>
23. Koshelenko G. A. Greec polis in hellen East: monography. - M.: Sciense, 1979. – 295 pp.
24. Macrocosm(os) // Explanatory dictionary of foreign words. E-Resource - Access mode: [http://foreign.slovaronline.com/M/МА/7700-МАКРОКОСМ\(OS\)](http://foreign.slovaronline.com/M/МА/7700-МАКРОКОСМ(OS))
25. Microcosm // Antinazi. Encyclopedya of sociology, 2009 E-Resource - Access mode: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/socio/2150/Микрокосмос>
26. New philosophical encyclopedia: in 5 bb. / in ed. V. S. Ctyopin – M.: Thought, 2001.
27. Polis // Philosophical encyclopedia dictionary: 2010.: E-Resource - Access mode: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/ПОЛИС
28. Polis // Juridical dictionary 2000. E-Resource - Access mode: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lower/17177>
29. Phylosopfy: Encyclopedia dictionary / in ed. A. A. Yvin. – M.: Gardariky, 2004
30. Philosophical encyclopedia dictionary: in 5 bb. / Head ed. L. F. Ylichev, P. N. Fedoseev, S. M. Kovalyov, V. G. Panov. – M.: Soviet encyclopedia, 1983
31. Frank-Kamenetsky D. A., Sagadyev R. Z. What the Spase is. E-Resource - Access mode: <http://www.astronet.ru/db/msg/1202869>
32. Sherden T. Fenomenon of a man: Sb. articles and essay: Trudged. with fr. / P. Teyyar de Sharden / Const. and prew. V.Yu. Blacksmiths. — M.: LTD. «Publisher АСТ», 2002. — 553, [7] p.

О.А. МАЗУР (ст. преподаватель кафедры управления, информационно-аналитической деятельности и евроинтеграции Института управления и экономики)
Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев
E-mail: alfabett@ukr.net

ЭТИМОЛОГИЯ ФЕНОМЕНА КОСМОПОЛИТИЗМА

В статье проводится анализ этимологии феномена Космополитизма через рассмотрение вариантов написания слов космополитизм, космополит и Космополис. На основе проведенного анализа сформулирована комплексная трактовка исследуемого концепта.

Ключевые слова: космополитизм, космополит, Космополис, космос, гражданин, полис.

O. MAZUR (Senior lecturer in management information and analytical activities and European Integration of the Institute of Management and Economics of Education)
National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv
E-mail: alfabett@ukr.net

ETHYMOLOGY OF THE FENOMENON OF COSMOPOLITANISM

Problem setting. In modern dictionaries more frequent we meet the following interpretation: cosmopolitanism (from an ancient greek κοσμοπολίτης - cosmopolitan, world citizen) - ideology of world citizenship, system of looks, which gives a priority value to all mankind values and second-rate — to the national problems. Such interpretation is

Мазур О.О., 2013

characteristic for modern political science and sociology. But it does not represent essence of the noted phenomenon. Analysing determination of cosmopolitanism it is possible to select aspects: question of citizenship, and question of the world state and government. That to find out its deep maintenance we should appeal to its sources through its ethymologic constituents by analysis of variants of writing of words cosmopolitanism, cosmopolitan (transmitter of cosmopolitanism) and Kosmopolis (purpose of realization of the probed phenomenon). Paper objective. To formulate determination of cosmopolitanism on the basis of analysis of its ethymologic constituents. Paper main body. Analyzing variations of interpretations of *cosmos* it is possible to generalize the following: the invariant constituent of concept «cosmopolitanism» can be examined as: set procedure of harmonious organization of elements: certain image of ethic coexistence of individuals; world in a wide value, which equates with Universe, that the existent completed unity of life - Universum (lat.); world in a narrow value - actual certain space: astronomic and physical. Considering a category «Polis» we can do certain conclusions in relation to understanding of Kosmopolis: the question is not about a concrete city or state, Kosmopolis does not foresee certain world dominion, or creation of unique politically administrative units; Kosmopolis foresees the association of people in the unique association, shows by itself an integrativ form of coexistences of individuals, which have equal rights and terms of existence; central concept of creation and functioning of Kosmopolis is an individual, as a primary and key link of association; the purpose of Kosmopolis is creation of favourable environment for (co-)existence of individuals, their (self-)development and (self-)realization. Conclusions of the research. Consequently, the extended etymology of cosmopolitanism shows that at first, it does not aspire the construction of the united world state, secondly, is based on an order and civilized, thirdly, it doesn't call to refuse of the state or nation. Thus there is a necessity of search of truth value of the probed phenomenon, dissociated from permanent stereotypes and erroneous thoughts.

Keywords: cosmopolitanism, cosmopolitan, Kosmopolis, space, citizen, polis.

Стаття надійшла до редколегії 15.12.13

Прийнята до друку 20. 12.13

Рецензент: к.ф.н., доц., доц.. Богуславська О.Г.